

College van burgemeester en wethouders**GOEDGEKEURD**

Vergadering van 10 december 2024

Programma - Duurzaamheid

**16 2024_B&W_00838 Informatienota warmtetransitie Steenwijkerland -
informereren**

Samenstelling:

Aanwezig:

Rob Bats, burgemeester en voorzitter; Melvin Smit, wethouder; Trijn Jongman, wethouder; Bram Harmsma, wethouder; Marcel Scheringa, wethouder; M.W. de Graaf, gemeentesecretaris

Samenvatting

De gemeenteraad heeft in 2024 onze Klimaat- en duurzaamheidsambities vastgesteld. Hierin staat ons doel: in 2045 wordt er in de gemeente Steenwijkerland geen aardgas meer gebruikt. Hoe we dat gaan doen, staat beschreven in de Transitievisie Warmte die in 2021 is vastgesteld. Hierin staat hoe en in welke volgorde elke buurt in de gemeente aardgasvrij wordt. Deze visie moet in 2026 weer herijkt worden. Als warmteprogramma onder de omgevingswet. Omdat de wereld snel verandert, was er in 2023/2024 al een tussentijdse evaluatie van de Transitievisie Warmte uit 2021. In deze informatienota praten we u bij over de uitvoeringsresultaten, de recente ontwikkelingen, randvoorwaarden en aankomende beleidsstukken rondom de warmtetransitie.

Informatienota

Inleiding

In 2016 tekende Nederland het Klimaatakkoord van Parijs. Hiermee beloofde Nederland om minder koolstofdioxide (CO₂) uit te stoten. Een manier om dit te doen is door te stoppen met het gebruik van aardgas. De gemeenteraad heeft in 2024 onze Klimaat- en duurzaamheidsambities vastgesteld. Hierin staat ons doel: in 2045 wordt er in de gemeente Steenwijkerland geen aardgas meer gebruikt.

Hoe we dat gaan doen, staat beschreven in de Transitievisie Warmte (vanaf nu TVW21) die in 2021 is vastgesteld. Hierin staat hoe en in welke volgorde elke buurt in de gemeente aardgasvrij wordt. De visie moet iedere 5 jaar herijkt worden, zo ook in 2026. Omdat de wereld snel verandert, was er in 2023/2024 al een tussentijdse evaluatie van de TVW21. Een van de bevindingen was de verandering in de energiemix Groen gas zal beperkt beschikbaar zijn voor huizen en gebouwen. Als er geen gezamenlijke warmtenetten zijn, moeten inwoners zelf oplossingen vinden voor hun woning. Het is daarom belangrijk om deze ontwikkelingen duidelijk naar onze inwoners te communiceren, en waar nodig bij te sturen in de uitvoering. In deze informatienota praten we u bij over de uitvoeringsresultaten, de recente ontwikkelingen, randvoorwaarden en aankomende beleidsstukken rondom de warmtetransitie.

Kernboodschap

De Transitievisie warmte uit 2021 moet uiterlijk 2026 herijkt worden. Door snelle ontwikkelingen heeft al een evaluatie plaatsgevonden. Deze bevindingen vragen bijsturing in de uitvoering en een duidelijk verhaal naar onze inwoners.

Transitievisie Warmte 2021

De warmtetransitie is een landelijke opgave, die op gemeentelijk niveau moet worden uitgevoerd. De TVW21 is dan ook gezamenlijk opgesteld met belangrijke stakeholders zoals de netbeheerders en woningcorporaties.

Ten eerste zijn de volgende uitgangspunten opgesteld:

1. We starten met besparen: isoleren en gedragsverandering
2. De transitie is betaalbaar en betrouwbaar
3. We behouden het gasnet voor groen gas
4. We doen het samen, we zetten in op draagvlak.

Ten tweede worden de hernieuwbare warmtebronnen uitgelegd, en geanalyseerd op toepasbaarheid in onze gemeente. In een tabel wordt vervolgens de beste warmteoplossing voor een CBS-wijk schematisch weergegeven. Denk hierbij aan criteria als betaalbaarheid (laagst maatschappelijke kosten) en toepasbaarheid per bouwjaar. Hierbij is de startanalyse van het Planbureau voor de Leefomgeving gebruikt als startpunt, waarna dit is getoetst in de gemeente. Naast het schetsen van de *hoe*, wordt ook gesproken over de *volgorde* van uitvoering. De TVW21 richt zich met name op fasering op basis van initiatief: beginnen waar al energie in de wijk is. Daarnaast gemeente breed inzetten op isoleren, en aanhaken bij "koppelkansen".

Realisatie uitvoering

Als we kijken naar de realisatie hiervan in de periode 2021-nu, zien we dat er veel is ingezet op besparen en isoleren van woningen. Er is een online energieloket opgezet waar inwoners terecht kunnen met al hun verduurzamingsvragen. Stichting Duurzaam Steenwijkerland is opgericht om inwoners te informeren, adviseren en enthousiasmeren op een laagdrempelige manier.

geWOON besparen

Daarbij is geWOON besparen in 2023 van start gegaan. Dit is een initiatief van de gemeente Steenwijkerland in samenwerking met woningcorporaties Wetland Wonen en Woonconcept, Sociaal Werk de Kop, Stichting Duurzaam Steenwijkerland en de NoordwestGroep. Het doel van geWOON besparen is om zoveel mogelijk energie te besparen. Er wordt speciaal gelet op kwetsbare groepen in de gemeente om energiearmoede te voorkomen. Er zijn al verschillende regelingen actief, zoals de isolatiesubsidie, witgoedwissel en het fixteam.

Startwijken Nieuwe Gagels, Oostermeenthe, Woldmeenthe

In de TVW21 worden als startwijken Nieuwe Gagels, Oostermeenthe en Woldmeenthe benoemd. Omdat hier het buurtinitiatief "Energiek Rondom de Middenweg" actief was. Na uitgebreid technisch onderzoek naar een warmtenet, hebben het buurtteam en de gemeente besloten dat dit niet mogelijk is. Daarom moeten deze drie wijken een individuele oplossing vinden.

Woningtype-aanpak

Om inzichtelijk te maken wat dit betekent voor deze woningen is de pilot "woningtype-aanpak" gestart. Een pilot waarbij 8 woningtypes in de buurten Woldmeenthe, Oostermeenthe en Nieuwe Gagels gescand worden en vertaald naar een algemene routekaart. Hierin staat welke maatregelen een inwoner kan nemen om uiteindelijk van het aardgas af te gaan, en in welke volgorde dit verstandig is. Een voorbeeld van een woningtype is: bouwjaar 1975-1991, rijtjeswoning. Samen met

inwoners, Stichting Duurzaam Steenwijkerland en twee energiebureaus wordt gewerkt aan algemene routekaarten per woningtype. Wanneer deze pilot is afgerond, wordt geëvalueerd of deze aanpak gemeente breed uitgerold kan worden. Ook dit gebeurt onder de noemer van geWOON besparen.

Daarom werken we aan een communicatiestrategie gericht op specifieke doelgroepen. Als we de informatie uit de routekaarten hebben, moeten we kijken hoe we dit aan iedereen kunnen uitleggen. We gebruiken hiervoor persona's. Een persona is een verzonnen persoon die een groep mensen uit de gemeente vertegenwoordigt. Voor elke persona kijken we welke communicatiekanalen het beste zijn om de boodschap goed over te brengen en mensen te activeren.

Met deze verschillende regelingen en acties zetten wij ons samen met onze partners in om zoveel mogelijk energie te besparen. We ondersteunen inwoners bij het isoleren van woningen en helpen met het aanbrengen van kleine energiebesparende maatregelen. Daarnaast informeren we inwoners met betrouwbare informatie en advies. Dit doen we met behulp van onze communicatiecampagne. Deze campagne bestaat uit een online magazine dat aan het einde van 2024 gepubliceerd wordt, onder de naam gewoonbesparen.nu. Ook zijn we actief op sociale media kanalen, zoals Facebook en Instagram. Op deze kanalen delen we bespaartips om zodat inwoners op een laagdrempelige manier in aanraking te komen met energie besparen. De afzender is geWOON besparen.

Recente ontwikkelingen

Zoals benoemd hebben we in de tussenevaluatie van de TVW21 verschillende constatering en gedaan die aanleiding geven de uitvoering en communicatie tussentijds bij te sturen.

Ten eerste is geconstateerd dat de energiemix verschuift. Zo is een collectief warmtenet voor de gemeente Steenwijkerland vooralsnog niet haalbaar. Dit heeft te maken met een te lage woningdichtheid van gelijksoortige woningen. Onze gemeente heeft te maken met buurten met een zeer diverse mix van woningtypes. Om deze redenen is een collectieve oplossing niet haalbaar is. Daarbij is de beschikbaarheid van Groen Gas beperkt voor woningen. Waar in de TVW21 dit nog veelvuldig als warmteoplossing werd weergegeven, is de beschikbaarheid hiervan naar beneden bijgesteld.

Ten tweede is netcongestie een belangrijk onderwerp voor de warmtetransitie. Wanneer onze gemeente naar individuele warmteoplossingen gaat, en Groen Gas niet overal de oplossing meer is, vraagt dat veel van het elektriciteitsnet. Op dit moment is er al sprake van overbelasting op het hoog- en middenspanningsnet, maar ook steeds meer op het laagspanningsnet.

Tot slot brengt het uitgangspunt "starten waar initiatief is" niet het gewenste resultaat. Dit komt in eerste instantie doordat de vraagstukken zo complex zijn geworden, dat de inwonertrajecten lang en ingewikkeld zijn. Het vraagt tegenwoordig veel technische kennis en samenwerking met partners, dat dit nauwelijks voor een inwoner te behappen is. De initiatieven die er waren haken af, en nieuwe initiatieven blijven vooralsnog uit.

Kortom, het speelveld van de warmtetransitie staat niet stil, integendeel. Met name de netcongestie en onzekerheid over beschikbare warmtebronnen voor woningen vraagt om een duidelijk verhaal naar onze inwoners.

Uitvoering bijstellen

Daarom willen we op een aantal zaken de uitvoering bijstellen:

1. *De bronanalyse updaten met de kennis van nu.*

Op dit moment bekijken we opnieuw de meest geschikte warmteoplossing per buurt. Hierbij zien we nu al dat een collectieve oplossing zoals een warmtenet niet mogelijk is, vanwege de lage bebouwingsdichtheid in onze gemeente. Deze ontwikkeling zien wij veel bij landelijke (buurt)gemeenten. Dit betekent dat alle wijken naar een individuele oplossing zullen gaan. Het beperkt beschikbare groene gas wordt bij voorkeur ingezet voor bedrijven met een hoge warmtevraag en moeilijk te verduurzamen panden in monumentale kernen. Voor de overige

woningen is een hybride warmtepomp een belangrijke tussenstap, en is de volledig elektrische warmtepomp de uiteindelijke stip op de horizon. Een hybride oplossing ontlast het net indien nodig, en geeft tegelijk al veel CO2-besparing.

2. *Elektrificatie warmtevraag vraagt om meer regie.*

Door deze ontwikkeling neemt de elektrificatie van de warmtevraag toe. Op een al overbelast elektriciteitsnet wordt dit een complexe puzzel, en vraagt dit om regie vanuit de gemeente in samenspraak met de netbeheerders. Wij pakken onze verantwoordelijkheid bij het op orde krijgen van deze randvoorwaarden, zodat de inwoners kunnen blijven verduurzamen.

3. *Innovatieve warmteoplossingen die het netwerk ontzien blijven we onderzoeken.*

Hoewel grootschalige warmtenetten niet mogelijk zijn, wordt nog onderzoek gedaan naar zogenoemde mini-warmtenetten (tot circa 50 woningen). Hierbij wordt op kleine schaal gekeken naar een warmteoplossing en het ontlasten van het elektriciteitsnet. Deze oplossingen kunnen mogelijk bijdragen om onze doelstelling in 2045 te behalen.

4. *Handelingsperspectief bieden voor alle inwoners.*

We merken dat inwoners behoefte hebben aan handelingsperspectief. Een stip op de horizon waar zij naartoe werken met hun eigen woning. We willen dit perspectief bieden door duidelijk te communiceren over de warmteoplossing voor hun woning, wat dit voor de inwoners betekent, en welke maatregelen ze het beste kunnen nemen. Daarbij is er specifieke aandacht (en gelden) beschikbaar voor inwoners met verhoogde kans op energiearmoede.

5. *Gemeentebrede aanpak en soms wijkaanpak.*

Aangezien bijna de hele gemeente naar individuele oplossingen gaat, willen we ook focussen op een gemeentebrede aanpak. We wachten niet tot we wijk voor wijk aan de slag kunnen, maar activeren bewoners in de hele gemeente tegelijkertijd en kijken daarbij naar specifieke woningtypes en doelgroepen. Soms is er aanleiding om wel heel specifiek met aardgasvrij maken van een wijk aan de slag te gaan, bijvoorbeeld naar aanleiding van een dorpsvisie of een lokaal initiatief.

Randvoorwaarden scheppen

Om de hele warmtetransitie naar individuele oplossingen mogelijk te maken, moeten de randvoorwaarden op orde zijn. Hier werken we aan op verschillende manieren.

We hebben structureel overleg met woningcorporaties en regionale netbeheerders. Omdat het net verzaamd moet worden, zijn er merkbare en zichtbare aanpassingen nodig in de wijk. Denk hierbij aan extra transformator huisjes. Dit is natuurlijk geen nieuwe ontwikkeling voor de gemeente, maar de komende jaren neemt de omvang fors toe en worden 2 tot 3 buurten jaarlijks versterkt. In veel buurten is een verdubbeling van het aantal transformatorhuisjes nodig. Daarom is het belangrijk dat er vanuit relevante afdelingen van de gemeente nagedacht wordt over een afwegingskader. Hierin spreken we met elkaar en de netbeheerders het proces af, waarbij o.a. gekeken wordt naar (ondergrondse) koppelkansen en de verschillende belangen zoals groen, verkeer en ruimtelijke kwaliteit.

Samen met woningcorporaties wordt gekeken of er koppelkansen zijn. Wanneer het net verzaamd wordt in een wijk met veel sociale huurwoningen, wordt er nauw samengewerkt en eenduidig gecommuniceerd naar de inwoners. Zo worden ze niet overladen met communicatie en ontvangt iedere inwoner hetzelfde verhaal.

Vorbereiden besluitvorming Warmteprogramma (TVW 2.0)

Nieuwe Energie Overijssel (NEO) heeft in 2023/2024 het traject Missie 2026 aangeboden. We hebben gezamenlijk met Overijsselse gemeenten gewerkt aan het schrijven van een nieuw Warmteprogramma, het vervolg op de TVW uit 2021. We hebben samen een bouwstenendocument opgezet. Een belangrijk onderdeel hiervan zijn de wettelijke vereisten, maar ook de nieuwe instrumenten die op komst zijn, zoals hoe om te gaan met warmtenetten en de beschikbaarheid van aardgas. Deze afwegingen, inclusief ons advies, willen wij medio 2025 voorleggen aan de gemeenteraad. Als de gemeenteraad een besluit heeft genomen over deze aanpak, wordt het stuk na de zomer van 2025 ter inzage gelegd voor onze inwoners. We hopen het in 2025 vast te stellen.

In 2025 breiden wij de aanpak geWOON besparen verder uit om nog meer inwoners in de gemeente Steenwijkerland te helpen bij energie besparen. We gaan aan de slag met ondersteuning van VVE's en bieden ondersteuning gericht op monumentale panden. Op dit moment werken we aan deze plannen en het verbreden van de isolatiesubsidie in 2025.

Warmtetransitie kan alleen samen

Gezamenlijk met onze inwoners, partners en eigen gemeente werken we hard aan de warmtetransitie. Van het vervangen van een koelkast, het aanbrengen van kleine energiebesparende maatregelen, het isoleren van woningen tot aan het prioriteren van netverzwaring in onze wijken. Aardgasvrij in 2045 is complex, maar mogelijk zolang we het samen doen.

Consequenties voor de gemeente

Geen nieuwe consequenties, is in lijn met eerder vastgesteld beleid.

Communicatie

We werken op dit moment aan een communicatie- en participatieplan rondom het warmteprogramma.

Vervolg

Medio 2025 voorstel aanpak warmtetransitie, waaronder afweging inzet aanwijsbevoegdheid.

Eind 2025 vaststelling warmteprogramma.

Besluit

In te stemmen met de informatienota over warmtetransitie Steenwijkerland.